

Ольга СМОЛЬНИЦЬКА – письменниця, науковець, перекладачка, літературний критик, журналістка.

Народилася 7 червня 1987 року в місті Сімферополі (АР Крим, Україна). Кандидат філософських наук. Працює в Києві, живе в місті Бучі (Київська область). Старший науковий співробітник Київського літературно-меморіального музею Максима Рильського.

Авторка восьми україномовних книг: наукової монографії «Філософсько-методологічні засади літературознавчих досліджень в Київському університеті кінця XIX – початку XX ст.» (2013), поетичних збірок «Ангел ночі», «Відищуаю мінливу комету» (обидві 2009), «Чорний метелик» (2010), «Мандрівник» (2011), збірок телесценаріїв, есеїв, статей «У пошуках коріння» (2010), «Лілеї для Ніли» (2012, пам'яті Ніли Зборовської), електронної збірки поезій «Стиглий виноград» (2017, видавництво «Ти, що живеш»).

Член Національної спілки письменників України (2012), член ICOM (The International Council of Museums) (2018).

Публікувалася в Австрії, США, Канаді, Бразилії, Німеччині, Польщі,

Чехії, Словаччині, Грузії. Має понад 200 наукових публікацій в українських та зарубіжних виданнях.

Лауреатка низки літературних премій, переможець багатьох творчих конкурсів, зокрема: дипломантка Всеукраїнського літературного конкурсу рукописів прози на найкращу книгу року «Крилатий Лев» (2017) – за збірку «Притчі, казки, оповідання, повісті»; дипломантка, володарка категорії професіонала у 2-му конкурсі Міжнародного літературного проекту Чер.net.k@ (прозовий конкурс «І зізнаюсь в любові до Землі!», номінація «Сходження до Евересту») (2018).

СУЧАСНИМ НЕОКЛЯСИКАМ

*На концерт глухих не варто кликати,
А сліпим байдуже до картин.*

Максим Рильський

Кому і що ти хочеш довести?
Давно уже розведено мости

Між світом і тобою, й кожний вірш –
Твій захист, та беззахисним стоїш.

Послухай: гармонійністю рядків
Не навернеш на добре ворогів.

Переконати важко цей закон,
Хай навіть вирушаєш на агон¹,

Хай ти трибун, оратор, навіть жрець
Чи корифей – але один кінець.

Хіба дано мерзотникам збагнуть,
У чому досконалих ритмів суть?

У масках і в гліцинії хода
Не для таких і не для їх гнізда!

¹ Агони – спочатку фізичні, потім і словесні змагання (дебати) у стародавніх греків і римлян (тут і далі авторські примітки).

Мені ж оддайте хутра вовчих шкур,
Екстаз люперків², повню й крики бур.

Та потім у гармонію зведу
Ці крики і вкарбую до ладу.

А їм – і вкарбувати не дано,
О, не марнуй божественне вино!

Хто вигдавав закони для війни?
Ти досі віриш, ніби є вони?

Послухай: надто добре знаю зір,
Що прослиза, неначе змії з нір.

Поглянь: ось язичками із щілин
Вихоплюється полум'я личин,

Зрадливими ножами із очниць,
Стилетами зі згорток багрянниць.

² Люперки (лат. *lupus* – вовк) – жерці у Стародавньому Римі, учасники люперкалій – вовчих дійств (13–15 лютого) на честь вовчиці, яка вигодувала Ромула й Рема. Жерці вдягались у вовчі шкури, приносили в офіру цапів і кіз. Є версія, що наш звичай «водити козу» («Маланка») споріднений із люперкаліями, а ще перевертні, вовчулаки насправді були такими жерцями.

Допоки ти на дистихи цей світ
Мережиш – а на тебе тчеться спліт.

Та роздери його своїм ножем,
Не лішишся сам перед міражем.

Не перша я у списку хай твоїм,
Облесницькому зборищі палкім,

Мій хліб нехай ти медом обділив –
Але я тінь твоя, твій дух і гнів.

Хай інші дарували скельця лиш –
Ми разом оживляємо комиш,

Нехай співає, а тобі з глибин
Не скло я дарувала, а рубін.

І ось коли остання машкара
Спаде із супостата, що вмира,

Ти визнаєш, що в тебе я одна,
Від учт і до Харонова човна.
*1.04, Вербна неділя – 2.04.2018,
Великий понеділок. Буча*

СОН ПРО ТЕРНОВИЙ ВІНЕЦЬ

Ось терновий вінець – і криваві зірки,
Та даремно Христу офіруємо кров:
Він того не хотів, як удару з руки,
І в кривавому сні³ образ плаче немов.

Вже достигла грядя – овочевий врожай,
Вже душа нап'ялась – наче пісня струни.
Самоцвіти чи прах із десниці збирай,
Хай і чорні плоди – та наллялись вони.

У Христовім вінці – ось криваві зірки.
Не обманюй себе злотом вічних прикрас.
Ти оздобиш вінець – та шипів гостряки
У невинне чоло увіп'ються не раз.
21.05.2018, Буча

ЗАКЛЯТТЯ ДУШЕВНОЇ СВОБОДИ

Студений перстень
Синявим залізом
Гранчастим

Не має тримати душі –
Заклинаю.

Студений перстень,
Який охопив море
І б'є плесом,
Немов білорибця-щука –
Скель не розіб'є.

Залізний перстень.
Залізний хліб.
Залізне слово.
Амінь.

18.06.2017, Буча

ТИМЧАСОВЦЮ-СПОДОБАНЦЮ (на східний мотив)

*Той сказав, що, ніж слухати, як я
квилю,
То засунути голову краще в петлю.*

Олена О'Лір

З яких насправді ти країв – мене це не обходить.
Бо кров'ю й нервом досвід свій нарешті я створила.

З мого тіла піт і кров виходили словами,
І розростався твір, в який насправді я вживилась.

Розсудить час, чий кращий твір, і людство це
розсудить,
Та тьмарять заздрощі твій зір – підступно
нападаєш.

І звинувачуєш мене, що я такий невіглас,
Та досвід твій у зорі був, а в душу – не проходив.

І в тому, що хай бачив ти, як світ безрогих⁴ ріже,
Повір: на правду і нема твоєї в тім заслуги.
20.05–21.05.2018, Буча

ЖИВІ МЕРЦІ (вирвавшись з того світу)

Романтичний цей вияв – позірний,
Малював на картині Білібін:
Це русалка, і очі незрячі –
Палахкі, як у черепа в казці.
Між мерцями живими рушаю.

Сивий день сірину – шкурку зайця –
Нам нав'яже замісто уборів
Горностаєвих чи соболиних.
І з бетону ось тлін проростає...
Між мерцями живими рушаю.

³ Такий сон – про криваві зірки навколо Ісуса в терновому вінці – був насправді цієї ночі. У вірші згадується реліквія – золочений Христовий вінець, що зберігається в Нотр-Дам де Парі. Це фото побачила вже після сну.

⁴ Безрога – гуцульський евфемізм: свиня.

Дріт іржавий – це руки, це лози,
Що чіпляються спрагло за тебе.
Ти побачиш бетонну споруду
І вступаєш до неї – востаннє.
Між мерцями живими рушаю.

Ти відчуєш цей тлін і як люблять
Недожилі – живих. Маячнею
Повечір'ям до тебе приходять
І хапають примари за руки....
Між мерцями живими рушаю.

Ти здолала – та спогади знову
Тліном будуть у сірій коробці,
Мертвий ліс проростає у місті,
Справжня казка – насправді кривава.
Між мерцями живими рушаю.

Пожадліві сліпаві очниці –
Знав Білібін, що справді малює.
Повалила ти ідолів мертвих,
Виривала в них очі криваві.
Між мерцями живими рушала.

Відігнала – й день сірий одлинув.
Кров ховається хай в цвіт гранату,
В альмандин, вишиванку, у пломінь,
Сірина – у покинуте місто.
І мерців ти живих подолала.
18.11–19.11.2017, Буча

МЕЧ І СВІЧА

Я віддала перевагу аскетизмові меча –
Тільки серце непокоїть ця тюльпанова свіча.

Лезо тонкості надійне в цього чорного меча –
Та мене терзає символ – заплонінена свіча.

Надто жар одволікає від надійного меча,
І тремтить гладким тюльпаном неминучості свіча.

Пальці крізь метал проходять у зрадливого меча –
Це примара сну, як червінь, як у полум'ї свіча.

Пальці крізь огонь проходять – жару дух не поміча.
Хай мені квітчає душу ця тюльпанова свіча.

Неміч юних стилізацій, молитовного меча,
Як і снів – мене здолала ярим символом свіча.

Що ж, розкрай мене, о лезо вічно чорного меча,
Що ж, гори – тебе благаю, о тюльпанова свіча.

Порятунку не чекаю від примарного меча –
На чотири частки палу я розкраяна свіча.

Так, з обох кінців згоряє ця розкраяна свіча –
Не спіткав аби зрадливих помах вірного меча.
3.03–4.03.2017, Буча

СУФІЙСЬКЕ ВИДІННЯ

*(побачений внутрішнім зором швидкий ряд,
у транспорті)*

У сутіні замерехтів тюльпанів⁵ ярий рій.
Торкнувся зморених очей тюльпанів ярий рій.

І кожний з них – немов свіча й скривавлений
кінджал,
Ці рудо-жовті пломінці – тюльпанів ярий рій.

У суеті, коли сльоза на вії набігає,
Він серце вхоплює в кільце, тюльпанів ярий рій.

Тюльпан породжує тюльпан, це воїни у лавах,
Тобі полегшення несе тюльпанів ярий рій.

Натхнення вхопить, і з-під вій закрапають
сапфіри –
Це принесе тобі, повір, тюльпанів ярий рій!
28.01.2018, Буча

У САДУ МАКСИМА РИЛЬСЬКОГО

Досі тебе не сприймають,
Як і твоєї весни,
Ти – надто ти, всі це знають,
Надто виразно: вони.

Та ця межа, це розтіччя
Духу твого не торкне.
Чернь ужива просторіччя,
Аристократи – койне.

Говір аристократа,
Вірші – шедеври колон.
Вдачу ти маєш Сократа,
Мрієш про Авіньйон.

Знову блідаві нарциси,
Крокуси й синь фіалок.
І ти радієш, бо в лісі
Світ наближаєш за крок.

Оберіга від розтіччю
Сад. Ось, поглянь: чагарі.
Їхній багрянець – магічний,
Відблиск рудої зорі,

⁵ Тюльпан – в ісламській культурі маскулінний символ; чоловік (глава родини), воїн.

Наче в Провансі – злотисті,
Далі алея – як сон...
І у багрянному листі
Твій постає Авін'йон.
21.04–20.05.2018, Буча

ЦИРЦЕЯ

(роздуми над прерафаелітським живописом)

Ще винограду не зрубано,
Ти запалила курильницю.
Наче уперше, розгублено
Так розглядала перлівницю.

В тіні цитриновій шкурою
Ти укривалась богемною.
Чаші твоєї з мікстурою
Я не приймаю зеленої.

Полум'я мідно-хітонове,
Та потопаю у сині я:
Кинула сяяння тронове,
Танцем вітаючи шкінію.

А ти – у магії вітру ще,
Спрагло вишукуєш хитроці:
Як наказати вогню,
Щоб хоч один – муж чи дітище –
Не обернувся на свиню?
21.08.2017, Буча

ПЕРЕКЛАДИ

КЕЛЬТИ І ПОЛЬЩА: ТВОРЕННЯ ВДОМА ТА НА ЧУЖИНІ

Шотландська поезія З мови скотс

ДЖЕЙМС МАКІНТОШ КЕННЕДІ (James Mackintosh Kennedy, 1848–1922)

Поет, видавець. Писав англійською і скотс. Народився в Аберлемно (Форфершир, Шотландія). Рано емігрував до США, де працював на локомотиві, удосконалював роботу залізниці, вивчився на інженера й досі відомий в Америці передусім за цим фахом. Із 1875 р. також навчався на курсах літераторів у вищій школі (Нью-Йорк). Його муза лірична і сатирична; у творчості наявні релігійні, ностальгійні й інші мотиви. Поет і його ліричний герой – передусім шотландці.

СВЯТИЙ АНДРІЙ І ХАГГІС (St. Andrew and the haggis)

Добродій був святий Андрій,
Блукав у прощі світовій.
Страждав у прикрім тягарі,
У македонським пустарі.
Чув муки голоду гризькі,
Від злив по шкірі – дрижаки;
І дув свавільний буревій,
Скидався на вбогого Андрій;
До краю виснажений він,
До різних віявся сторін,
Суцільний морок без заграв
Смиренний мученик долав.

Неначе миша, він змокрів,
Якийсь надибав із домів,
Смиренно руки він простер,
Благав простибігу тепер.
Вдивлявся лендлорд в бурі тій:
Простоволосий був святий,
І каже пан: «Ледащо, ти
Лиш крихти можеш однайти:
Ось до вогню сідай, сюди,
І їжу в місиві знайди, –
Ось тельбухи, і ось шматки,
Що перетравлять жebraки, –
Просочуй салом кусні ці,
Звари у кендюху вівці;
На писок ненажерний твій –
Ото цибулі шмат гнилий; –
Тобі, мандрьохо, гниль заправ,
Бездонний кендюх щоб напхав».

Безмовний в холоді святий,
Змішав наїдок він густий
І з казана собі налив,
Подяку зніс у сотнях слів;
І з'їв смиренно баланду,
Не одмінівшись на виду!

Як настає Андрія ніч,
То диво ось для наших віч, –
Шотландці в світі, звідусіль,
Готують діжі і таріль,
Мовляв, аж язика лигнеш,
Андрій так харчувався теж.
Хай з плоті й крові люди ці,
Взнаки даються їм рубці,
Хай в серці морок без заграв –
Та біль цей мученик долав!

ЛЕКТОР (The Lecturer)

Амбіцій пал веде юнца
До промахів помільних,
Гордїй до жасного кінця
У владі страхів сильних,
Свій фатум болісно клене,
Що скрізь чига на нього,
Забувши тільки про одне:
Що сам призвів до того.

О Дональд бідний, знаю я,
Як він, герой, мов Гектор,
Пишався, бідне те хлоп'я,
Мов з діда-батька лектор;
Логічно вивівши імлу
У сонячнім промінні,
Волав, що всі йому хвалу
Виспівувать повинні.

І Дональд не боявся пригод,
Гонористий, пихатий,
Умів розбурхати народ
І скликати дебати.
Нечоса, очі-світляки,
Навчав моральних студій,
Носив убори не такі,
Як прбсті смертні люди.

Всім неукам розкаже вість
Про таємниці світу –
Чом сонце меркне, він повість,
Аби їх просвітити.
І ось містечком цілим тим
Ця вість летить шосили,
І мовцю шлють папір, в яким
Врочисто запросили.

Нещасний Фрезер, як чернець,
Не лішить келій стіни,
Відлюдник має рішенець,
Що мушлі не покине.
Та вже не зводить люд очей
В напруженім чеканні,
І бачить: ось він став, рече
Захоплене казання.

Він щось пробелькотів немов,
Промовисте й пихате, –
І лик поблід, і стигне кров,
І страх, як у дитяти.
Мов намагавсь довести він
Природи план помільний,

Мов це все потребує змін,
Та далі – крах суцільний.
Дитя-бідаха! Нанівець
Усі зійшли старання,
Ледь не вхопив промовця грець,
І серця калатання.
Затнувсь і смокче льодяник,
Солодку шугер-брендї,
А ще – змочив як слід язик
Ковтком-трьома він брендї.

Та мовця не обходить геть,
Бо захват бачить зали,
Та пал розвіявся ущерть,
Всі з жаху задрижали.
Ногам не знайде він порад,
Зуб зуба поганяє,
Але яєць протухлих град
Мов громом уражає.

Чухрає чуба в шалї він;
Ще мова і не згасла,
Та хтось у пельку навздогін
Півфунта кинув масла, –
Зі сцени окаряч зійшов,
Мов піжмурки в розпалї,
І ось тікає сторчголов
Вікном великим в залї.

Хай ти і чесний чоловік,
Не мав амбіцій зроду, –
Але зятя собі навїк
Оцю одну пригоду.
Хай любиш слави ти вогні,
Мов Ганнібал чи Цезар, –
Але на мить лиш пом'яни,
Що винїс Дональд Фрезер.

З англійської мови

Г'Ю МАК-ДІАРМІД (МАК-ДАЙРМІД) (Hugh MacDiarmid, автонім Christopher Murray Grieve, 1892–1978)

Діяч «шотландського Відродження». Вибрана лірика митця перекладена М. Стріхою. Письменник-білінгва. Писав англійською і скотс. Починав працювати журналістом. Під час Першої світової війни перебував у війську як медик. Комуністи не мали Мак-Діарміда за свого (попри його членство в їхній партії), націоналісти – так само (незважаючи на його культурний і громадський внесок). Джордж Орвелл критикував Мак-Діарміда як «кельтського націоналіста», шовініста, англофоба. Але поет і не заперечував своєї англофобії.

МАЛЕНЬКА БІЛА ТРОЯНДА
(The Little White Rose)

Присвячую Джону Гоусворту

З усього світу ружа не моя.
Бажання ось моє –
Шотландська ружа біла лиш одна,
Маленька й запашна, що серце розіб'є.

З англомовної ірландської поезії
(ірландський варіант англійської мови)
Літературна балада

ВІЛЬЯМ ОЛЛІНГЕМ
(William Allingham, 1824–1882)

Відомий ірландський поет. У творах тяжів до фольклорної традиції. Вибрану лірику митця переклала Олена О'Лір, виступивши з читанням на Дні Святого Патрика 17 березня 2018 р. в Київському літературно-меморіальному музеї Максима Рильського.

ЧЕРЕЗ ВЕРЕС
(Among the heather)

Гуляючи уранці раз, я стрів прекрасну скромну панну,
Як буревій холодний дув, а листя урожаю в'яне.
«Чи нам з тобою по путі? Чи разом підемо, дівице?» –
Вона: «О, я до гір іду, туди, де вересу косиці». –

«Так в горах солодко твоїх, як сонце, де не гляне око,
Як трави в'ються на бескэд, як мед духмяні квіти дроку;
Та швидко настає зима, з туманом, вихром сніговиці,
Пустелю там знайдеш між брил, де схил і вересу
косиці».

Вона хвалила дім гірський, і я хвалив його по праву,
Бо там, де Моллі, – будь-коли і сонце, і квітучі трави;
І байдуже: на пустирі той верес білий, чи чорниться,
Бо я знайшов шлях у серцях, – там шлях, де вересу
косиці.

Та швидко сонце сіло, й ніч упала бурна, безпросвітна,
Я все ще двадцять миль ішов – десь діва ділася
привітна;

«Ей, Ескідуне!» – я співав у буревії й громовиці.
Мене зігрів жар почуттів, де сніг і вересу косиці.

БЕНШІ
(Балада Стародавньої Ерін)
(The Ban-Shee)
A Ballad of Ancient Erin)

«О, що за стогнання над Фортом – чи гусячі дикі плачі?
Чи, може, витя сіроманців? чи бурі ревіння вночі?»

А може, морське голосіння? Чи чуєш, мій друже?»
– «О ні.
Навколо – могили самітні, під нами і у вишині.

Поховані Воїни, й з ними – лежать їхні списи й щити,
Лежать непорушно, допоки не буде їм поклик іти.
Поглянь: тут Король спочиває, Дух Ерін, це Слава в Боях!
Заплющені левові очі, і усміх застиг на вустах». –

«Це крик, голосіння жакливе! Його впізнаю ближче я!
Оточує Дун – о, це *бенші!* – від жаху кров стигне моя!
Хіба ти не бачиш у п'їтмі примарних іскрин білизни,
Що геть одлітають? – я бачу! – її лиховістя жасні». –

«Незмінна, небажана гостя, це Божим велінням – вона;
О згублива, грізна, фатальна, і мова погрозно-смутна.
Від вітру згасає світильник – о! знову стогнання лячне!
Голів оддамо Пані безліч – тебе, Тьєрно, смерть не
торкне». –

«Що зараз шепочеш, о клане? Я встав. Чи ця мова –
мені?

Почув теж я поклики бенші, її віщування нічні.
Не смерть у посланні сховалась: мовчіть. Смерть не
прийде до тих,
Які захищають край милий завжди від чужинців лихих.

Заграва проблискує в небі – це битви світання. Чужак
На березі нашого моря, і не настрахати ніяк.
Та я Перемогою марю: о, хоч би цей наспів не зблід,
І слух усолоджує арфа хай і через тисячу літ.

Меча мені дайте з шоломом. Стискаю нарваловий ріг!
У золоті лезо, ти Жало для Плоті, у пальцях моїх,
І радість мене огортає, у леті співай як струна!
Упийся ворожою кров'ю – тобі дам я трунку
сповна.

Хай ріг засурмить! Сонце сходить – погляньте, вже
світить згори.
Побачить хтось присмерк, та нашим – лише перемоги
дари.
І як у піску білопінний забарвиться кров'ю прибий –
То учту святкуйте: могутнім – Життя, а Спочилим –
спокій».

З польської поезії

ЦИПРІАН НОРВІД
(Cyprian Kamil Norwid, 1821–1883)

Геніальний польський поет, сьогодні поставлений на рівних з Адамом Міцкевичем і Юліушем Словацьким, але по-справжньому відкритий тільки у ХХ ст. Сформувався за кордоном, тематика його творів євро-

пейська. Українською письменника перекладали Г. Кочур, М. Бажан та інші корифеї. Пам'ять про нього плекає Київський літературно-меморіальний музей Максима Рильського разом із Польським культурно-освітнім товариством «Згода» й бібліотекою імені Адама Міцкевича (Київ) – у форматі «Рильські читання. Полоністичні силуетки».

У ВЕРОНІ (W Weroni)

I
Над Капулетті і Монтеккі домом,
Промите дощами, збурене громом,
Ласкава блакиту зіниця.

II
Вдивляється в замків ворожих руїни,
У брами розвалені, і от з вершини
Вона зронила зірницю;

III
Речуть кипариси, що це для Джульєтти,
А це – для Ромео – сльозина з планети
Спадає... й труна протікає;

IV
А люди так мовлять, і мовить учіння,
Що це не сльозина, а що це каміння,
Й – на нього ніхто не чекає!

Оксана РУДИЧ – сучасна письменниця. Народилася та живе в місті Полтаві, працює викладачем Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Її спроби дослідити творчий потенціал мови відображено в прозових та поетичних творах. Призерка конкурсу «Мене-стрель» у жанрі співаної поезії (1991). Вірші публікувала в періодичному виданні «Слово» (1994); разом із Юлією Стиркіною видала поетичну збірку «ЕХІТ» (2012). Із 2015 року – постійна дописувачка популярного сайту «Поетичні майстерні».

СОН

Секунда між «вчора» і «завтра» –
лиш подих, лиш поштовх, лиш що?
Відчуті – не встигнеш, спіймати – не смій.
Сніжинка в вологому просторі вій,
краплинка на теплому мармурі щік.
Химерна, зрадлива правда.

2000

* * *

Карти лягали – збирала карти,
тебе чекала – чекала марно...
А осінь кресала багрянні іскри
зеленим листям об жовте листя,
сльозами й пучками – об піаніно.
І чулися ясно вдячним стінам
навіть у найтихішій ноті
уламки ілюзій і попіл емоцій.

2001

* * *

Я вдячна тобі за відсутність,
за нецілунки, за недзвінки.
Що голубом сивим з моєї руки
злітаєш у ніч каламутну.

Дощ срібла сипнув у ранковий кришталь,
дрібного, мов зерня макове.
Однаково темряви й світла жаль.
Тебе і мене – однаково.

2002

НЕ ЗАБУДЬ

Світ ловив – і впіймав (і не раз, не на жарт)
гіпнотичним попелом буднів,
де за фінішем знов починався старт,
а зима починалася в грудні.

Тільки в сні я ішла від дверей до дверей,
тільки трави схилялись віддано: